

Siku ra Misava ra ku Hlayela Ehenhla ni Nal'ibali

Hlangana na Nal'ibali na Nganakazi ya Afrika, Yvonne Chaka Chaka, hi ku hundzisela emahlweni matimba ya ntsheketo. Hlaya ntsheketo wo hlawuleka, *Neo na Misava leyikulu, yo anama*, eka vana lava u va tivaka hi Siku ra Misava ra ku Hlayela Ehenhla, 24 Nyenyanyana 2016.



Mimbuyelo ya 8 yo hlayela ehenhla

Ku hlayela ehenhla u hlayela vana va wena:

- swi va komba leswaku u vona nko ka wa tibuku na ku hlaya.
- swi mi nyika swilo swo vulavula hi swona.
- swi aka vuxaka byo tiya exikarhi ka n'wina.
- swi va pfumelela ku tokota ku hlaya tanihi nghingiriko wo enetisa.
- swi va hlohlotela ku dyondza ku tihlayela hi voxe na ku ya emahlweni vahlaya.
- swi va komba hi laha va lavaka ku hlaya na hi laha tibuku ti tirhaka ha kona.
- vatshiki va tiphina hi mitsheketo leyi nga emahlweni ka vuswikoti bya ku hlaya ka vona.
- swi hluvukisa mavalavulelo ya vona na vuswikoti eka ku vulavula.

U nga nghenelela njhani

Yana eka www.nalibali.org kumbe www.nalibali.mobi ku sayinela ndyangu wa wena, tlilaba ya ku hlaya kumbe xikolo ku pfuna ke endla Siku ra Misava ra ku Hlayela Ehenhla ri va lerikulu eAfrika-Dzonga!

Migingiriko ya 5 ya Siku ra Misava ra ku Hlayela Ehenhla

1. Hlaya ntsheketo wa, *Neo na Misava leyikulu, yo anama*, eka pheji 2 na 3 eka vana va wena na van'wana. Hlaya u ri wexe ko hlayanyana loko u nga si hlayela vana na ku tsundzuka ku hlaya hi rito na xikandza lexi khorwisaka. Eka vana lavatsongo, u ta fanela ku va komba swifaniso loko u va hlayela ntsheketo hi ku olova hi ku tirhisa marito ya wena.
2. Hlohlotela vana ku hlamusela ntsheketo hi ku dirowa kumbe ku penda xifaniso xa xiphemu lexi va xi rhandzeke.
3. Hinkwerhu anakanyani na ku endla hi vuntshwa xivono ku suka eka ntsheketo hi ku tirhisa leswi nga kona eka mbangu wa wena. Endla muxaka lowukulu wa xivumbeko, kumbe u endla xivono lexitsongo endzeni ka bokisi ra tintanghu.
4. Hlaya ntsheketo lowu u wu rhandzaka ku suka evutsongwanini bya wena na vana, ku fana na leswi Kokwana a nga swi endla eka ntsheketo.
5. Tiphineni hi ku endla Xirhendzevutani xa Ntsheketo tanihi ntlawa. Kombela vanhu va tinyikela ku yima exikarhi ka xirhendzevutani. Vanhu lava nga tshama exikarhi va endla ntsheketo hi ku engetela xivulwa xin'we kumbe swimbirhi eka ntsheketo loko wu ri karhi wu ya emahlweni. Vanhu lava nga yima exikarhi ka xirhendzevutani va endla leswi ntsheketo wu vulaka swona loko wu ya emahlweni.



Neo na Misava leyikulu, yo anama

Ntsheketo hi Vianne Venter

Mikombiso hi Rico

Muhundzuluxi Given J Hlongwani

Neo u langutile ehandle hi fasitere ku suka ekamareni ya yena loko mpunga lowu a wu vonaka eka switarata hikwalaho ka ku tsakama, vanhu va mpunga va ri karhi va famba hi ku hatlisa, loko pfula yi ri karhi yi na. A nga ta humela ehandle, naswona a hlayele Mbali tibuku hinkwato.

Hi nkarhi walowo, Kokwani u nghenile misisi yi lo jvinini hikwalaho ka moya lowu a wu ri ehandle. A khomile xa n'wa nchumu. Neo a swivona leswaku a xi bambekile, xa xikwere, na ku va na muhlovohlovo ... naswona a xi pfuleka – ku fana na bokisi ra rifuwo!

"Leyi i buku leyi a ndzi yi rhandza loko ndza ha ri ntsongo ku fana na wena," Kokwani a byela Neo. "A ku ri nyangwa wa mina ku ya eka misava leyikulu, yo anama."

Kutani, a pfula buku.

Eka pheji yo sungula a ku ri xifaniso xa ndhawu yo hlamarisa, kule na le ka ndhawu leyi nga ni siku leri nga ni mpunga. Nhova ya kona a yi ri ya rihlaza na nsuku na ribungu, na matilo lawa yo saseka ya wasi le henhla, na dyambu lero kufumela ra xitshopani, ri ri karhi ri hisa.

"Eee! Yi kona ndhawu yo tani?" ku hlamala Neo.

Kokwani a n'wayitela. "Xana a wu switiva? Mitsheketo hinkwayo i ya ntiyiso, loko u yi tshembha," a hlamula. Kutani a kombetela ndhawu eka pheji laha mfana lontsongo, loyi a lava ku ringana na Neo, a ri eku fambeni enhoveni.

Loko Kokwani a ri karhi a hlaya, Neo u pfarile mahlo kutani a nyamalala, a nghena etintshaveni ... exikarhi ka misava leyikulu ya ribunga ... ku ya eka misava leyikulu leyi anameke.

U twile marito ya le nhoveni.

"Humela ehandle! Humela ehandle!" ku yimbelela xinyenyani.



"I siku ro saseka!" ku hlavelela mbvomomo.

"Tana, tana hi ta tlanga," ku hlevetela moya lowu hungaka byanyi lebyo leha.

Neo u tsundzukile mpfula leyi a yi ri ekuneni na mpunga, a hleketa ku ri loko o va a ri ehandle. Kambe eka ntsheketo, u nga endla hinkwaswo. A ku ri hava mpfula laha. Kutani, Neo u humile ku ya ehandle.

Xo sungula ku xi vona i miri wa nsinya wo leha wa mpunga. A wu ri na mavoko yo leha ya mpunga lawa a ya fika ematilweni, na marhavi lamakulu ya misisi ya matluka ya rihlaza lawa a ya hungiwa hi moya.

"Ahee," ku vula Neo, a jikisa mahlo. "Hi wena mani?"

"Ndzi nsinya. Ndzi kota ku vona tindhawu hinkwato letikulu, ripala ra nsuku. Tana, u ta languta na mina." Nsinya wu tshinelela, kutani Neo a khandziya.



Ku suka ehenhla emarhavini, Neo a kota ku vona evugimamusi bya misava. Naswona a ku ri na swotala hinkwakokwako, a swi lava na ku n'wi chavisa loko a swi ehleketa.

Kambe nsinya wu n'wi nsirhelerile, na ku hlevetela, "Famba u ya valanga. U nga chavi. I misava leyo hlamarisa, leyikulu na ku anama."

Kutani, Neo a chika a famba a ya enhoveni.

Hi ku hatlisa, u hlangane na nhula ya sava ro tiya ri ri na mimbhovo leyitsongo, leyi fanaka na minyangwa leyitsongo. A twa marito ya

Ku tumbuluxa vuswikoti eka vana hi ku tirhisa
ku rungula ntsheketo na ku hlaya



Swi sungula hi tsheketo...

mamiliyoni lawa a ya ri endzeni, na huwa ya swinengani swa ntsevu wa mamiliyoni leyi a yi ri karhi yi tsutsuma.

"Ahee! Hi wena mani?" Neo u huwelerile hi yin'wana ya timbati.

"Ahee!" rito leritsongo ri hlamula. "Hi vusokoti. Hi rungulelana mitsheketo ya misava kona kwala. U lava ku twa yin'wana mitsheketo xana?"

Neo a rhandza mitsheketo, u tshamile ehansi a yingisela. Vusokoti byi rungurile mitsheketo ya le nhoveni na le makhwatini, na le tintshaveni na le mahlweni ka doroba.

"Mitsheketo yo tala?" ku vutisa Neo.

"Ku na mitsheketo yo tala ku fana ni ku tala ka tinyeleti ematilweni," ku hlamula vusokoti.

Neo a tatayisa, a famba hi ndlela ya le nhoveni.

Kutani Neo u fambile ku fika laha anga hlangana na mati lawo tala lawa a ya khuluka ku suka na mixo ku fika exikarhi ka vusiku. Neo u hoxile milenge ku timula milenge leyi hisaka.

Mati ya hungile milenge ya yena hi gandlati kutani a hleka, "Mina ndzi nambu. Ndzi iikajika na tintshava. Tana, ndzi sali hi le ndzhaku. Ndzi ta ku yisa ekaya."

Neo u ehlekete leswaku swi nga va kahle. Kutani a landzelela laha nambu a wu ya kona exikarhi ka tintshava. Hinkwavo va ri karhi va tsendzeleka nahlikanhi ku kala ku fika loko dyambu ri nga si pela, ku fika loko Neo a fika ehlohlorhini ya ntshava.

Ku suka kwalaho, a kota ku vona doroba ritsongo, leri nga basisiwa hi mpfula na ku vangama hi miseve ya ku pela ka dyambu.



Kutani nambu wu hlekelela, "Yana emahlweni, famba kaya. Ku na vanhu lava ku rhandzaka, lava lavaka ku avelana ntsheketo na wena."

Neo u yile kona, exikarhi ka doroba. U vone phensaphensa eswitarateni swa le dorobeni, ku fana na le nambyeni. U vonile tindlu, ku kufumela namadyambu hi timboni. Endzeni ka tona, vanhu va endla swokarhi, ku fana na vusokoti lebyitsongo.

Emaheteleleni, Neo u pfurile fasitere laha a ku ri na kokwani loyi a dyuhaleke, na mavoko lawa ya tiyeke na misisi yi lo jivinini ku fana na marhavi ya nsinya lowukulu, u pfarile buku kutani a korhama a ntswontswa jaha ra yena a ku etlela kahle.



Neo u ehlekete hi nhova na ntshava na vusokoti na nambu. Loko a ha langute kokwani, nkwangulatilo wu voningerile yindlu ya muhlovohlovo ku fana na xifaniso xa le ka buku ya ntsheketo. Neo u ehlekete hi riendzlo lero hlamarisa leri nga endzeni ka tipheji ta buku ya ntsheketo lowu rhandziwaka hi Kokwani, a enhleketa hi yena na Mbali ekaya.

Neo u hoxile buku endzeni ka mubedwa lowo kufumela, eka kamara lero xonga, eka yindlu lebyitsongo.

Hikwalaho, loko misava yi ti komba yi ri ya mpunga, eka kamara ra yena lero xonga, kamara ra yena ri languteka ri ri ritsongo, Neo a pfula buku. A yima erivantini exikarhi ka mapheji, kutani a famba a ya eka misava leyikulu, yo anama.

Ku tumbuluxa vuswikoti eka vana hi ku tirhisa
ku rungula ntsheketo na ku hlava



Swi sungula hi tsheketo...



Endla beji!

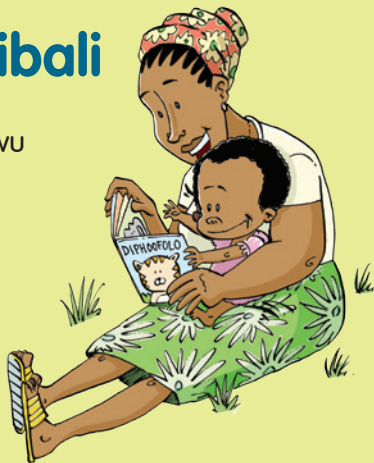
1. Tsema eka ntila wo tshuka ku humesa beji.
2. Penda xifaniso.
3. Tsema xirhendzevutani ku fana na beji eka bokisi ro vevuka, xikombiso, bokisi ra swakudya swa tisirili.
4. Tirhisa xinamarheti xa glu ku namarheta beji eka bokisi.
5. Tirhisa selotheyipi ku namarheta phini ya vuhlayiseki endzhaku ka beji. Kumbe u endla mbovo ehenhla kutani u bohelela wulu kumbe xitambyani eka xona leswaku u kota ku hakarha enhan'wini.
6. Tiphini hi ku ambala beji ya wena loko u ri karhi u hlaya na ku yingisela mitsheketo eka Siku ra Misava ta ku Hlayela Ehenhla.



Hi rhumeli swifaniso swa vana va wena va vekele tibeji to hlayela-ehenhla. Imeyili: info@nalibali.org kumbe u ti posa eka Facebook!

Swin'wana hi Nal'ibali

Nal'ibali i vito ra (Xixhosa ra ku "hi lowu ntsheketo") i pfhumba ra rixaka ro hlayela ku hungasa ni ku humesela vuswikoti bya vana hi ku rungula mitsheketo na ku hlaya. Vana lava nga kulela laha ku hlayiwaka kona mitsheketo ya kahle – hi tindzimi leti va ti twisisaka – va hlohloteleka na ku khutazeka ku dyondza ku ti hlayela hi voxex. Madyondzelo lawa i rhesipi yo humelela eka nhluvukiso wo tsala na ku hlaya.



Nal'ibali yi sunguriwile na ku tirha hi ku landzelela PRAESA (The Project for the Study of Alternative Education in South Africa - Phurojeke ya ku Tisa Tidyondzo hi Ndlala yo Hambana eAfrika -Dzonga) Times Media na nhlayo leyi kulaka ya vatirhisani. Hi ku letela loku tiyeke na ku tirhisana na vaaki, mitlawa yo hlaya, mihlangano yo hlaya na ku tsala na vatinyiketi va malembe yo hambana, xikan'we na pfhumba ra vuhangalasi leri dumeke leri seketeriwaka hi ntlawa wa vuhangalasi bya mahungu, Times Media, Nal'ibali yi le ku pfuneni ku simeka mitolovelo yo hlaya eka vutomi bya masiku hinkwawo eAfrika-Dzonga.



Swi sungula hi tsheketo...



Titsariseli ku hlayela ehenhla naswona u nga wina rin'we ra masagwati ya mune ya tibuku ta ka Bargain Books. Kuma vuxokoxoko eka www.nalibali.org na www.nalibali.mobi.

Ku kuma vuxokoxoko byo tala, endzela www.nalibali.org, www.nalibali.mobi kumbe imeyili info@nalibali.org.

U nga hi kuma eka Feyisibuku na Twitara: [@nalibaliSA](https://twitter.com/nalibaliSA).